

TOBBUND BRIDGING
BORDERS

GÜMRÜK MEVZUATINDA İZİNLİ ALICI STATÜSÜ

İREM ÖZBEK - Stajyer
TOBB ETÜ Ortak Eğitim
(2026 Güz Dönemi)

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de gümrük işlemlerinin modernizasyonu kapsamında önemli bir kolaylaştırma olan **İzinli Alıcı** statüsünün hukuki çerçevesini, operasyonel işleyişini ve firmalara sağladığı etkileri incelemektedir. 4458 sayılı Gümrük Kanunu ile Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği temel alınarak, Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü (YYS) ile İzinli Alıcı arasındaki ilişki açıklanmış; statünün başvuru koşulları, tesis güvenlik gereklilikleri ve NCTS sistemi üzerinden yürütülen süreç adımları detaylandırılmıştır. Ayrıca uygulamanın sektör üzerindeki etkileri zaman, maliyet, operasyonel esneklik ve denetim riskleri yönlerinden analiz edilmiştir. Son bölümde İzinli Alıcı ile İthalatta Yerinde Gümrükleme arasındaki farklar ve iki yetkinin birlikte kullanımının sağladığı bütünleşik avantajlar değerlendirilmiştir. Çalışma genel olarak, İzinli Alıcı statüsünün hem firmalar hem de gümrük idaresi açısından işlem hızını artıran, maliyetleri azaltan ve dijitalleşme vizyonuna hizmet eden kritik bir mekanizma olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İzinli Alıcı, Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü, Transit Rejimi, NCTS, Gümrük Kolaylıkları, Yerinde Gümrükleme, Tedarik Zinciri

ABSTRACT

This study examines the legal framework, operational mechanisms, and sectoral impacts of the Authorized Consignee status, a key trade facilitation tool within Turkey’s customs modernization efforts. Based on the Customs Law No. 4458 and the Regulation on the Facilitation of Customs Procedures, the relationship between the Authorized Economic Operator (AEO) status and the Authorized Consignee authorization is explained. The analysis covers application requirements, facility security standards, and the process steps carried out through the NCTS system. Additionally, the advantages and risks of the system—such as reductions in time and costs, increased operational flexibility, and the implications of post-audit mechanisms—are evaluated. The study further clarifies the distinction between Authorized Consignee and On-Site Customs Clearance and highlights the efficiency gained when both authorizations are used together. Overall, the findings demonstrate that the Authorized Consignee mechanism significantly enhances processing speed, reduces operational costs, and supports Turkey’s digitalization goals in customs administration.

Keywords: Authorized Consignee, Authorized Economic Operator, Transit Regime, NCTS, Customs Facilitation, On-Site Customs Clearance, Supply Chain

KISALTMALAR

AEO: Authorized Economic Operator (Yetkilendirilmiş Yükümlü (AB sistemi))

CCTV: Closed-Circuit Television (Kapalı Devre Kamera Sistemi)

GPS: Global Positioning System (Küresel Konumlama Sistemi)

IE007: Varış Bildirimi Mesaj Kodu

IE043: Boşaltma İzni Mesaj Kodu

IE044: Boşaltma Sonucu Mesaj Kodu

KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme

NCTS: New Computerized Transit System (Yeni Bilgisayarlı Transit Sistemi)

TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

UND: Uluslararası Nakliyeciler Derneği

YYs: Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü

İçindekiler

ÖZET	i
ABSTRACT	i
KISALTMALAR.....	ii
GİRİŞ.....	1
1.1. Konunun Önemi	1
1.2. Hukuki Dayanak.....	1
1.2.1 4458 Sayılı Gümrük Kanunu.....	1
1.2.2 Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği	1
BÖLÜM I: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ÖN KOŞULLAR	2
2.1. İzinli Alıcı Nedir?	2
2.2. Sistemin Temeli: Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü (YYS).....	2
2.2.1. YYS (AEO) Kavramı.....	2
2.2.2. YYS – İzinli Alıcı İlişkisi.....	3
BÖLÜM II: BAŞVURU SÜRECİ VE YETKİLENDİRME KRİTERLERİ.....	3
3.1. Başvuru İçin Gerekli Koşullar	3
3.2. Tesis ve Güvenlik Standartları	4
BÖLÜM III: OPERASYONEL İŞLEYİŞ VE SÜREÇ ANALİZİ	5
4.1. Eşyanın Sevki ve Varış Bildirimi.....	5
4.2. Boşaltma İzni ve Risk Analizi	6
4.3. Eşyanın Boşaltılması ve Tespit İşlemleri	6
4.4. Transit Rejiminin Sonlandırılması.....	7
BÖLÜM IV: SEKTÖREL ETKİLER VE ANALİZ	7
5.1. Sağlanan Avantajlar	7
5.2. Riskler ve Karşılaşılan Zorluklar	8
BÖLÜM V: İTHALATTA YERİNDE GÜMRÜKLEME İLE FARKI	9
6.1. İzinli Alıcı – İthalatta Yerinde Gümrükleme Ayrımı	9
6.2. Yetkilerin Entegrasyonu (Birlikte Kullanımı)	10
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	10
KAYNAKÇA.....	11

GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Küresel ticarete artan işlem hacmi ve hız beklentisi, gümrük idarelerinde operasyonel yükü artırmış; kapı ve limanlarda araç yığılmalarına, işlem gecikmelerine ve maliyet artışlarına yol açmıştır. Teslimat sürelerinin temel rekabet parametresi haline geldiği günümüzde, gümrük süreçlerinin hızlandırılması ve dijitalleştirilmesi ülkeler için stratejik bir zorunluluktur.

Bu ihtiyaca cevap olarak Türkiye’de Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü (YYs) sistemi hayata geçirilmiştir. Bu sistemin en önemli araçlarından biri olan İzinli Alıcı statüsü, transit eşyanın gümrük sahasında beklemeksizin doğrudan firma tesisine sevkini sağlamaktadır. Bu sayede gümrüklerdeki yoğunluk azalmakta, firmalar ise operasyonlarını 7/24, daha hızlı ve düşük maliyetle yönetme imkânı kazanmaktadır.

Bu çalışma; dış ticaretin modernizasyonunda kritik rol oynayan İzinli Alıcı uygulamasının hukuki altyapısını ve operasyonel süreçlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

1.2. Hukuki Dayanak

1.2.1 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

İzinli Alıcı statüsünün hukuki temeli, Türkiye’de gümrük işlemlerinin çerçevesini belirleyen 4458 Sayılı Gümrük Kanununa dayanmaktadır. Kanun, Türkiye’de gerçekleştirilen tüm gümrük işlemlerinin genel prensiplerini belirlemekte ve transit rejiminin nasıl yürütüleceğini düzenlemektedir.

Transit rejimine ilişkin hükümler, özellikle Kanun’un 10. maddesi ve devamında yer alan “basitleştirilmiş usuller” başlığı altında düzenlenmiştir. Bu maddeler, gümrük işlemlerinde belirli şartları sağlayan firmalara daha hızlı ve sadeleştirilmiş yöntemler tanınabileceğini hükme bağlamaktadır.

İzinli Alıcı yetkisinin dayandığı temel mantık, bu basitleştirilmiş usuller çerçevesidir: güvenilir olduğu tespit edilmiş firmalara, transit işlemlerinin bir bölümünü kendi tesislerinde yürütme ve beyan süreçlerini elektronik olarak tamamlama yetkisi verilmesi.

1.2.2 Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği

4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun genel çerçevesini çizdiği İzinli Alıcı yetkisi, uygulamada Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği ile

ayrıntılıdır. Yönetmelik, bu yetkiye başvurmak isteyen firmaların sağlaması gereken mali yeterlilik, güvenlik altyapısı, lojistik ve tesis şartları ile geçmiş uyum performansını açık biçimde düzenler. Ayrıca başvuru sürecinin nasıl yürütüleceği, denetim aşamaları ve yetkinin günlük operasyonlarda nasıl uygulanacağı da yine bu yönetmelikte somut hükümlerle belirlenmiştir.

Bu yönetmelik, aynı zamanda YYS sisteminin alt uygulamalarının usul ve esaslarını da belirlediği için, İzinli Alıcı statüsü bu mevzuat çerçevesinde hem idari hem operasyonel bir kimlik kazanmaktadır.

BÖLÜM I: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ÖN KOŞULLAR

2.1. İzinli Alıcı Nedir?

İzinli Alıcı, transit rejimi altında taşınan eşyanın varış gümrük idaresine fiziksel olarak sunulmasına gerek kalmadan, doğrudan firmanın kendi tesislerine veya Bakanlıkça onaylanmış güvenli alanlarına yönlendirilebilmesine imkân tanıyan basitleştirilmiş bir transit uygulamasıdır. Bu uygulama sayesinde transit beyannamesi kapsamında Türkiye'ye giriş yapan araç veya konteyner, gümrük sahasında beklemeksizin firmanın tesisine ulaşır; transit rejimi de burada sonlandırılır.

Bu sistemin temel amacı, transit işlemlerinde hem gümrük idaresinin hem de firmaların yükünü azaltarak operasyonları doğrudan tesislerde yürütmektir. Bu sayede gümrük sahalarındaki yoğunluk azalır, firmalar eşya akışını kendi planlamaları doğrultusunda daha hızlı yönetebilir ve boşaltma–tespit–bildirim süreçlerini kendileri yürüttükleri için idarenin işlem yükü hafifler. Denetim ise gerektiğinde firmanın kendi tesisinde daha kontrollü bir şekilde yapılabilir. Bu özellikleriyle İzinli Alıcı, Türkiye'de gümrük süreçlerinin hızlandırılmasında, dijitalleşmesinde ve uluslararası standartlara uyumunda önemli bir araçtır.

2.2. Sistemin Temeli: Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü (YYS)

2.2.1. YYS (AEO) Kavramı

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü (YYS), gümrük yükümlülüklerini tam ve düzenli yerine getiren, lojistik tedarik zincirinde güvenilir olduğu denetimlerle doğrulanan firmalara verilen uluslararası nitelikte bir statüdür. Avrupa Birliği'ndeki AEO (Authorized Economic Operator) sisteminin Türkiye'ye uyarlanmış hâli olan YYS, firmaların hem ihracat hem ithalat hem de transit işlemlerinde çeşitli kolaylaştırmalardan yararlanabilmesini sağlar.

YYS'nin temel özellikleri; firmanın sağlam bir mali yapıya sahip olması, dış ticaret işlemlerinde yüksek uyum performansı göstermesi, güvenli

lojistik süreçleri yürütebilmesi ve tedarik zincirinde izlenebilirlik ile risk yönetimi sistemlerini etkin şekilde uygulayabilmesidir.

Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan ayrıntılı yerinde incelemeler ve belge kontrolleri sonucunda verilen YYS, firmaların ticaret ve gümrük operasyonlarında bir "güven sertifikası" görevi görür.

2.2.2. YYS – İzinli Alıcı İlişkisi

İzinli Alıcı yetkisine sahip olabilmek için YYS statüsünün mutlaka mevcut olması gerekir. Bu nedenle YYS, İzinli Alıcı için adeta bir "temel taş" veya "ön koşul" niteliğindedir.

YYS, firmanın güvenilirliğini ve uyum düzeyini resmî olarak kanıtladığı için İzinli Alıcı statüsü bu temelin üzerine inşa edilir. İzinli Alıcı uygulaması, YYS'nin sağladığı kolaylaştırmaların transit süreçlerine yansımasıdır. YYS olmayan firmalar İzinli Alıcı için başvuru yapamaz; bu nedenle sistem tamamen güvenilir firmalarla sınırlıdır.

Bu bağlamda İzinli Alıcı, YYS'nin operasyonel bir alt uygulaması olarak konumlanır.

BÖLÜM II: BAŞVURU SÜRECİ VE YETKİLENDİRME KRİTERLERİ

3.1. Başvuru İçin Gerekli Koşullar

İzinli Alıcı yetkisine sahip olabilmek için firmaların hem idari ve mali açıdan hem de operasyonel performans açısından belirli kriterleri sağlaması gerekir. Bu şartlar, sistemin güvenilir firmalarla sınırlı kalmasını ve transit rejiminin güvenli şekilde tesislerde sonlandırılabilmesini garanti altına almak amacıyla düzenlenmiştir.

a) Mali ve İdari Şartlar

- **YYS sahibi olmak:**

İzinli Alıcı yetkisi, yalnızca Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü (YYS) bulunan firmalara tanınır. YYS, firmanın mali yeterliliğini, iç düzenlemelerini, güvenli tedarik zinciri süreçlerini ve gümrük mevzuatına uyumunu kanıtlayan temel kriterdir. Bu nedenle YYS, İzinli Alıcı başvurusunun ön koşuludur.

- **Ciddi gümrük ihlallerine karışmamış olmak:**

Başvuru yapan firmanın, son yıllarda ağır nitelikte gümrük cezaları almamış olması gerekir. Bu kriter; firmanın mevzuata uyum düzeyinin yüksek olduğunu, risk oluşturmadiğini ve Bakanlık tarafından güvenilir görüldüğünü teyit eder. Özellikle kaçakçılık fiilleri, sadece para cezası değil ceza mahkemesi süreci gerektiren kabahatler, usulsüz beyan gibi ağır ihlaller, başvurunun reddedilmesine neden olabilir.

Bu şartlar, başvuruda bulunan firmanın hem mali istikrar hem de hukuki uyum açısından güvenilir bir tedarik zinciri aktörü olduğunu gösterir.

b) Operasyonel Şartlar

- **Son 12 ayda en az 100 transit işlemi gerçekleştirmiş olmak:**

Başvuru tarihinden önceki bir yıl içerisinde firmanın alıcı veya taşıyıcı sıfatıyla en az 100 adet transit beyannamesi kapsamında işlem yürütmüş olması zorunludur. Bu şart, firmanın transit süreçlerinde yeterli deneyime sahip olduğunu ve operasyonel olgunluk düzeyinin İzinli Alıcı uygulamasını kaldırabilecek seviyede olduğunu ortaya koyar.

Bu gereklilik aynı zamanda uygulamadan yararlanacak firmaların transit operasyonlarını yakından tanıyor olması, tesislerinin bu trafiği karşılayabilecek altyapıya sahip bulunması, sistemin aksamamasının veya suiistimal edilmesinin önüne geçilmesi gibi amaçları da taşır.

3.2. Tesis ve Güvenlik Standartları

İzinli Alıcı yetkisi, transit işleminin varış gümrüğünde değil firma tesisinde sonlandırılmasına izin verdiği için, tesisin gümrük sahası ile aynı güvenlik standartlarını karşılayacak şekilde düzenlenmiş olması gerekir. Bu çerçevede Bakanlık, başvuru sırasında ve denetim aşamasında çeşitli teknik ve fiziki koşulların sağlanmasını zorunlu kılar.

a) Güvenli Alan

Eşyanın boşaltılacağı ve transit işleminin fiilen sonlandırılacağı alanın, dış müdahaleye kapalı ve izinsiz girişleri engelleyen güvenlik koşullarını sağlaması gerekir. Bu amaçla kullanılan alanlar genellikle yüksek güvenlikli depolar, çevresi kapalı boşaltma sahaları veya kameralarla sürekli izlenen operasyon bölgeleridir. Temel amaç, gümrük sahasında sağlanan güvenlik seviyesinin firma tesislerinde de aynı şekilde korunmasıdır.

b) Kamera İzleme Sistemi (CCTV)

Tesisin belirli kritik bölgelerinde 7/24 kesintisiz kamera kaydı tutulması zorunludur. Bu bölgeler arasında araç giriş-çıkış noktaları, boşaltma alanı, muayene alanı ile depolama ve mühür kırma noktaları yer

alır. Alınan görüntülerin mevzuatta belirtilen süre boyunca saklanması gerekir. Bu uygulama, operasyonel şeffaflığın sağlanması ve sonradan yapılacak denetimlerin güvenilir biçimde yürütülmesi açısından büyük önem taşır.

c) Araç Giriş–Çıkış Kayıtları

Tesisin, gelen ve çıkan tüm araçlara ilişkin plaka, giriş–çıkış saati, firma adı ve sürücü bilgileri gibi verileri kaydeden bir lojistik izlenebilirlik sistemine sahip olması gerekir. Bu bilgiler gerektiğinde gümrük idaresi tarafından denetlenebilir olmalıdır. Böylece eşyanın hareketi tedarik zinciri boyunca izlenebilir hâle gelir ve süreç tam bir şeffaflıkla takip edilebilir.

d) Muayene Alanı

Tesis içerisinde gerektiğinde gümrük memurlarının fiziki kontrol yapabilmesi için uygun bir muayene alanı bulunması zorunludur. Bu alanın yeterli ışıklandırmaya sahip olması, güvenli depolama koşullarını sağlaması ve araçların rahatlıkla yanaşabileceği bir düzen sunması gerekir. Gümrük idaresi tarafından kontrol talep edildiğinde araç bu alana alınarak denetim işlemleri burada gerçekleştirilir.

Bu koşulların tamamı, transit rejiminin firma tesisinde sonlandırılmasının güvenli, izlenebilir ve mevzuata uygun şekilde yürütülmesini sağlar. Başka bir ifadeyle, İzinli Alıcı sisteminin başarılı olabilmesi için gümrük sahasının işlevsel özellikleri firma tesisine taşınmalıdır. Bu nedenle hem operasyonel yeterlilik hem de fiziksel altyapı şartları, yetkinin en kritik bileşenleridir.

BÖLÜM III: OPERASYONEL İŞLEYİŞ VE SÜREÇ ANALİZİ

İzinli Alıcı uygulaması, transit rejiminin klasik varış gümrüğünde değil, firma tesisinde sonlandırılmasını sağlayan elektronik ve fiziki süreçlerin bütünüdür. Bu süreç, NCTS (Yeni Bilgisayarlı Transit Sistemi) üzerinden dijital olarak yürütülür ve firma ile gümrük idaresi arasında kesintisiz bir elektronik veri akışı gerçekleşir.

4.1. Eşyanın Sevki ve Varış Bildirimi

Transit kapsamındaki eşya Türkiye'ye giriş yaptığında normalde gümrük sahasına yönlendirilir; ancak İzinli Alıcı yetkisine sahip firmalarda süreç farklı bir şekilde işler. Eşya sınır gümrüğünden giriş yaptıktan sonra gerekli işlemler tamamlanır ve araç, Bakanlık tarafından yetkilendirilmiş firmanın tesisine doğrudan sevk edilir. Bu aşamada araç GPS, mühür ve diğer güvenlik önlemleriyle takip altında olur.

Araç firmanın tesisine ulaştığında, firma NCTS sistemi üzerinden elektronik Varış Bildirimi (IE007) gönderir. Bu bildirim; aracın varış zamanı, plaka bilgisi, transit beyanname numarası ve mühür bilgileri gibi temel verileri içerir. Varış Bildirimi, transit beyannamesinin “varış gümrüğüne sunulması” şartını elektronik ortamda karşılar ve sürecin artık gümrük sahası yerine firma tesisinde yürütülmesi için ilk aşamayı oluşturur.

4.2. Boşaltma İzni ve Risk Analizi

Varış Bildirimi’nin gönderilmesinin ardından süreç tamamen elektronik ortamda ilerler. Gümrük sistemi önce otomatik bir risk analizi yapar. Bu analiz, firmanın geçmiş uyum performansı, beyanname içeriği, taşıma şekli, eşyanın niteliği ve kullanılan güzergâh gibi pek çok parametre üzerinden değerlendirme yapılmasını sağlar.

Risk tespit edilmediği durumda sistem otomatik olarak Boşaltma İzni (IE043) üretir. Bu izin, firmanın mühürü açarak eşyayı boşaltma işlemlerine başlayabileceği anlamına gelir. Ancak analiz sonucunda bir risk unsuru belirlenirse, gümrük idaresi fiziksel kontrol kararı alır. Bu durumda memurlar firmaya yönlendirilir ve kontrol işlemi tesis içindeki muayene alanında yapılır. Kontrol tamamlanmadan eşyanın boşaltılmasına izin verilmez.

Bu süreç, İzimli Alıcı sisteminin en önemli güvenlik mekanizmalarından biridir. Denetim ihtiyacının merkezi bir sistem tarafından belirlenmesi ve tüm işlemlerin elektronik olarak kayıt altına alınması, uygulamanın hem güvenli hem de şeffaf şekilde yürütülmesini sağlar.

4.3. Eşyanın Boşaltılması ve Tespit İşlemleri

Boşaltma izninin verilmesiyle birlikte operasyonun tamamen firma tarafından yürütüldüğü aşama başlar. Firma, gümrük mührünü açarak boşaltma işlemine geçer; bu süreç kamera gözetimi altında gerçekleşir ve tüm faaliyetler kayıt altına alınır. Ardından eşyanın sayımı, fiziki tespiti ve beyanname bilgileriyle karşılaştırılması yapılır. Miktar, ambalaj türü, brüt ağırlık ve mühür durumu gibi bilgiler fiilî durumla kontrol edilir. Her türlü fark, hasar veya uygunsuzluk tespit edildiğinde tutanak düzenlenir ve bu durumun sisteme bildirilmesi zorunludur.

Boşaltma işleminin tamamlanmasının ardından firma NCTS üzerinden Boşaltma Sonucu (IE044) bildirimi gönderir. Bu bildirim; boşaltmanın tamamlandığını, eşyanın beyana uygunluk durumunu ve varsa farkların detaylarını içerir. Bu bildirim, transit rejiminin sonlandırılması için gümrük idaresine iletilen en kritik bilgidir ve sürecin resmî olarak tamamlanması açısından büyük önem taşır.

4.4. Transit Rejiminin Sonlandırılması

Boşaltma Sonucu'nun sisteme iletilmesiyle birlikte süreç gümrük idaresinin değerlendirmesine geçer. Gümrük idaresi, IE044 bildirimini elektronik ortamda inceleyerek herhangi bir uygunsuzluk veya risk unsuru olup olmadığını kontrol eder. Her şeyin beyana uygun olduğu görülürse transit rejimi hukuken sonlandırılır ve bu rejim kapsamında tutulan teminat serbest bırakılır. Teminat, eşyanın varışa doğru ve eksiksiz şekilde ulaşmasını güvence altına almak amacıyla tutulduğundan, rejimin sorunsuz kapanmasıyla birlikte çözülmesi sürecin doğal sonucudur.

Bu aşamanın tamamlanmasıyla eşyanın Türkiye'deki statüsü tamamen değişir; artık transit kapsamındaki bir eşya olmaktan çıkar ve firmanın sonraki işlemine göre ithalat, antrepo giriş, dâhilde işleme gibi ilgili sürece yönlendirilir. Böylece transit işlemi firma tesisinde güvenli ve kontrollü şekilde sonlandırılmış olur. Bu yapısıyla İzinli Alıcı sistemi, hem hız hem güvenlik hem de maliyet avantajı sağlayan bir modern gümrük uygulamasıdır.

BÖLÜM IV: SEKTÖREL ETKİLER VE ANALİZ

İzinli Alıcı uygulaması, yalnızca bir gümrük kolaylaştırması değil; aynı zamanda lojistik, tedarik zinciri yönetimi ve dış ticaret operasyonları üzerinde doğrudan etkiler yaratan stratejik bir araçtır. Bu nedenle hem avantajları hem de ortaya çıkardığı riskler sektör genelinde dikkatle analiz edilmelidir.

5.1. Sağlanan Avantajlar

1. Zaman Tasarrufu

İzinli Alıcı statüsünün en belirgin avantajı, transit rejimine tabi eşyanın gümrük sahasında bekleme zorunluluğunu ortadan kaldırmasıdır. Klasik transit kapanışında araçlar; yoğunluk, memur bulunamaması, kontrol sırası veya belge incelemeleri gibi nedenlerle ortalama iki ila üç gün gümrük sahasında bekleyebilmektedir.

İzinli Alıcı uygulamasında ise araç doğrudan firmanın tesisine yönlendirilir, varış bildirimi elektronik olarak yapılır ve sistem risk tespit etmediğinde boşaltma izni otomatik şekilde verilir. Böylece araçların gümrük sahasında birikmesi engellenir ve firmalar ciddi bir zaman tasarrufu elde eder. Bu hız kazanımı, özellikle hızlı tüketim ürünleri, otomotiv ve tekstil gibi zaman açısından hassas sektörlerde önemli bir rekabet avantajı sağlar.

2. Maliyet Tasarrufu

Zaman kaybının ortadan kalkması, firmalar açısından önemli bir maliyet avantajı da yaratır. Çünkü ardiye ücretleri, demuraj giderleri, terminal içi taşıma masrafları ve gümrük sahası stok maliyetleri gibi kalemlerin büyük bölümü bu sistemde tamamen ortadan kalkar. Nitekim sistemin sağladığı bu verimlilik, özellikle yoğun ithalat yapan firmalarda yıllık yüz binlerce liralık tasarruf imkânı doğururken; büyük ölçekli üretici firmalarda bu rakamın milyon seviyelerine kadar ulaşmasını sağlamaktadır. Bu nedenle maliyet avantajı, uygulamanın firmalar açısından en güçlü yönlerinden biri olarak öne çıkar.

3. Operasyonel Esneklik

İzinli Alıcı sisteminde firmalar 7/24 işlem yapabilir, boşaltma süreçlerini kendi personeliyle yönetebilir ve operasyon akışını tamamen kendi planlamalarına göre düzenleyebilir. Bu esneklik, gümrük mesai saatlerine bağlı kalmadan kesintisiz eşya akışı sağlar. Özellikle Türkiye’de gece gelen araçların aynı gece içinde işleme alınabilmesi, firmalara ciddi bir hız ve operasyonel avantaj kazandırır.

4. Gümrük Sahası Yoğunluğunun Azalması (Makro Etki)

Bu statünün yaygınlaşması yalnızca firmalara değil, gümrük idaresine de önemli avantaj sağlar. Normalde varış gümrüğünde yapılması gereken mühür kontrolü, boşaltma gözetimi, fiziki muayene ve belge incelemesi gibi işlemler firma tesislerine kaydı için gümrük sahalarındaki yoğunluk azalır. Bu durum, ülke genelinde işlem hızının artmasına ve gümrük kaynaklarının daha verimli kullanılmasına katkı sağlar.

5.2. Riskler ve Karşılaşılan Zorluklar

Avantajlarına rağmen İzinli Alıcı uygulaması, firmalara önemli sorumluluklar yükler. Bu nedenle statünün getirdiği riskler de değerlendirilmelidir.

1. Sonradan Denetim Riski

İzinli Alıcı uygulamasında gümrük memurunun boşaltma sırasında tesiste bulunma zorunluluğu olmadığı için denetimler sonradan kontrol mekanizmasıyla yapılır. Bu kapsamda belge incelemeleri, kamera kayıtları, transit kapanış tutanakları, fiziki sayım farkları ve lojistik kayıtlar değerlendirilir. Herhangi bir uygunsuzluk tespit edilmesi durumunda firmalar ciddi yaptırımlarla karşılaşabilir.

2. Artan Hukuki ve Operasyonel Sorumluluk

Transit kapsamındaki eşyanın mührü kırıldığı andan itibaren eşyanın güvenliği, boşaltma işlemlerinin doğruluğu, miktar tespiti ve beyana uygunluk tamamen firmanın sorumluluğuna geçer. Bu aşamadan sonra ortaya çıkabilecek her türlü kayıp, eksiklik veya usulsüzlük doğrudan yükümlüye ait sayılır. Dolayısıyla özellikle yüksek hacimli operasyon yürüten firmalar için risk alanı önemli ölçüde genişler.

3. Yatırım ve Altyapı Maliyeti

İzinli Alıcı statüsüne sahip olmak için kamera sistemi, giriş-çıkış kayıt yazılımları, depo güvenlik altyapısı, muayene alanı düzenlemesi ve güvenli alan çevrelemesi gibi çeşitli fiziki ve teknolojik yatırımlar gereklidir. Bu unsurlar önemli bir başlangıç maliyeti oluşturduğundan, büyük ölçekli firmalar bu yatırımı daha kolay karşılayabilirken KOBİ'ler için ciddi bir yük haline gelebilmektedir. Bu nedenle uygulamanın daha çok orta ve büyük ölçekli firmalar arasında yaygınlaştığı görülür.

4. Personel Yetersizliği veya Eğitim Eksikliği

İzinli Alıcı statüsünde operasyon yürüten personelin transit mevzuatını, NCTS sistemini, riskli durumları ve boşaltma tutanaklarını doğru şekilde bilmesi zorunludur. Firma içinde yeterli eğitim verilmemesi hâlinde hatalı bildirimler veya eksik kontroller ortaya çıkabilir ve bu durum cezai süreçlere yol açabilir. Bu nedenle personel eğitimi, statünün güvenli ve sorunsuz uygulanması açısından kritik öneme sahiptir.

BÖLÜM V: İTHALATTA YERİNDE GÜMRÜKLEME İLE FARKI

İzinli Alıcı uygulaması, transit rejiminin firma tesisinde sonlandırılmasına imkân verirken; İthalatta Yerinde Gümrükleme Yetkisi, ithalat işlemlerinin (vergilendirme ve serbest dolaşıma giriş) yine firma tesisinde yapılmasına olanak tanır. Uygulamalar birbirine çok benzese de hukuki sonuçları ve operasyonel süreçleri açısından farklıdır. Bu nedenle iki yetkinin sıkça karıştırıldığı görülür.

6.1. İzinli Alıcı – İthalatta Yerinde Gümrükleme Ayrımı

İzinli Alıcı, yalnızca transit rejiminin firma tesisinde sonlandırılmasına imkân tanır. Yani eşya sınırdan giriş yaptıktan sonra varış gümrüğüne gitmek yerine firmanın kendi güvenli alanına yönlendirilir ve transit işlemi burada kapanır. Bu aşamada eşya depoya inse de vergilendirme yapılmaz ve eşya serbest dolaşıma girmez; transit statüsündedir ve yalnızca varış işlemi tamamlanmış olur.

Buna karşılık İthalatta Yerinde Gümrükleme, ithalat rejiminin tüm vergilendirme, muayene ve serbest dolaşıma giriş işlemlerinin yine firma tesisinde yapılmasını sağlayan farklı bir yetkidir. Bu uygulamada ithalat beyannamesi doğrudan firma tesisinde tescil edilir, gerekli vergiler ödenir ve eşya millileştirilir. Bu nedenle İthalatta Yerinde Gümrükleme, transit değil doğrudan ithalat rejiminin bir parçasıdır.

6.2. Yetkilerin Entegrasyonu (Birlikte Kullanımı)

İzinli Alıcı ve İthalatta Yerinde Gümrükleme yetkileri, dış ticaret sürecinin farklı aşamalarına odaklanmakla birlikte birbirinin alternatifi değil, tamamlayıcıdır. Firmalar bu iki yetkiye aynı anda sahip olduğunda süreç; yabancı ülkeden transit kapsamında gelen eşyanın, sınır gümrüğünde herhangi bir bekleme olmaksızın doğrudan firmanın tesisine yönlendirilmesi ve transit rejimi burada sonlandırılmasıyla başlar. Hemen ardından, yine aynı tesiste ithalat beyannamesi açılarak vergilendirme ve serbest dolaşıma giriş işlemleri tamamlanır.

Bu entegrasyon sayesinde dış ticaret sürecinin hem transit hem de ithalat aşamaları firma tesisinde, kesintisiz ve hızlandırılmış bir şekilde yönetilebilir. Gümrük idaresine fiziksel başvuru gereksinimi ortadan kalktığı için zaman ve maliyet açısından büyük bir verimlilik sağlanırken; lojistik planlama tamamen firmanın kontrolüne geçtiği için operasyonlar gümrük mesai saatlerine bağlı kalmadan 7/24 yürütülebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İzinli Alıcı uygulaması, gümrük işlemlerinde hız, güvenlik ve izlenebilirlik sağlayan etkili bir kolaylaştırmadır. Transit kapsamındaki eşyanın doğrudan firma tesisine yönlendirilmesi; bekleme sürelerini ortadan kaldırarak zaman ve maliyet avantajı yaratmakta, aynı zamanda gümrük sahası yoğunluğunu azaltmaktadır. Türkiye'nin NCTS ve Kağıtsız Gümrük çalışmaları da bu statünün yaygınlaşmasını desteklemekte ve dış ticaret süreçlerinin daha hızlı ve dijital bir yapıya kavuşmasına katkı sağlamaktadır.

Firmalar açısından en verimli yaklaşım; önce YYS edinmek, ardından İzinli Alıcı yetkisini almak ve sonrasında Yerinde Gümrükleme uygulamasına geçmektir. Bu kademeli yapı, operasyonların tamamen tesis içinde yürütülmesine olanak tanıyarak önemli bir rekabet avantajı sağlamaktadır. Kısacası, İzinli Alıcı modeli Türkiye'nin dış ticarete hız ve dijitalleşme hedefleriyle uyumlu, önemi giderek artan bir kolaylaştırmadır.

KAYNAKÇA

1. **Aydın, E.** (2020). *Yetkilendirilmiş Yükümlü Sertifikasının Firmalara Olan Etkisi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi). <https://avesis.ticaret.edu.tr/yonetilen-tez/ca669f20-892a-402d-a27a-b5cb30088c9a/yetkilendirilmis-yukumlu-sertifikasinin-firmalara-olan-etkisi-sorunlar-ve-cozum-onerileri>
2. **ConsultSight.** (t.y.). *YYS Danışmanlığı (Yetkilendirilmiş Yükümlü)*. <https://www.consultsight.com/haber/yys-danismanligi-yetkilendirilmis-yukumlu/>
3. **Mevzuat Bilgi Sistemi.** (t.y.). *4458 Sayılı Gümrük Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4458.pdf>
4. **Mevzuat Bilgi Sistemi.** (t.y.). *Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19689&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
5. **Net YGM.** (t.y.). *İzinli Alıcı Yetkisi: Sağladığı Kolaylıklar ve Kapsamı*. <https://www.netygm.com/makale/6/izinli-alici-yetkisi-sagladigi-kolayliklar-ve-kapsami>
6. **Özdemir, B.** (2020). Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsünün Dış Ticaret İşlemlerine Etkisi. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, 12(2), 45–62. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumrukticaretdergisi/issue/53319/708649>
7. **Sibersan Danışmanlık.** (t.y.). *İzinli Alıcı Yetkisi*. <https://www.sibersan.com/danismanlik/yetkilendirilmis-yukumlu-ao-danismanligi/izinli-alici-yetkisi/>
8. **T.C. Ticaret Bakanlığı.** (2021). *YYS E-Başvuru Kılavuzu – Yükümlü (v2)*. <https://ticaret.gov.tr/data/5f0d682a13b8769ff057499d/YYS%20E%20Bas%C7vuru%20K%C4%B1lavuz%20-%20Y%C3%BCk%C3%BCml%C3%BC%20v2%2009.2021.pdf>
9. **T.C. Ticaret Bakanlığı.** (t.y.). *Başvuru Rehberi*. <https://ticaret.gov.tr/data/5d48321313b8762b40ceadf3/Ba%C5%9Fvuru%20Rehberi.pdf#page=38.68>
10. **T.C. Ticaret Bakanlığı.** (t.y.). *İthalatta Yerinde Gümrükleme İşlemleri – Yükümlü Kılavuzu*. <https://ticaret.gov.tr/data/5e9712e913b876ed804f3718/%C4%B0thalatta%20Yerinde%20G%C3%BCmr%C3%BCkleme%20%C4%B0%C5%9Flemleri%20-%20Y%C3%BCk%C3%BCml%C3%BC%20K%C4%B1lavuzu.pdf>
11. **T.C. Ticaret Bakanlığı.** (t.y.). *İzinli Alıcı İşlemleri Kılavuzu*. <https://ticaret.gov.tr/data/5efb39d713b876a6184136ce/%C4%B0izinli%20Al%C4%B1c%C4%B1%20%C4%B0%C5%9Flemleri%20K%C4%B1lavuzu.pdf>
12. **YYS Danışmanlık.** (t.y.). *İzinli Alıcı Yetkisi*. <https://yydsanismanlik.com/hizmetlerimiz/yys/izinli-alici-yetkisi-izinli-alici.html>